

»Crte o magnetizmu in elektricitetu«; prof. *Valla* »Povjest srednjega vieka« do Karla Vélikega kot nadaljevanje obće zgodovine; za prvi zvezek zbirke »Slike iz svjetske književnosti« so napisali profesorji *Adamović*, *Martinolić* in *Šropel* razprave o književnem delovanji Byrona, Puškina, Mickiewicza, Viktorja Hugona, Jana Kollára in Leopardija; *Rade Lopašić* je spisal prvi zvezek »Životopisa glasovitih Hrvata«. Ker sedanji rod ne pozná starejših hrvaških pisateljev, zlasti iz ilirske dóbe, in jih niti ne more dobiti, zato bode »Matica hrvaška« po malem izdajala vse boljše spise tedauje. Za letos je namenila izdati Demetrovo »Teuto« in »Grobničko polje« s kritiško oceno prof. *dra. F. Markoviča* in pisateljevim životopisom *V. Mažuraniča*. Razven imenovanih knjig dóbe matičarji za 1891. leto *Kozarčevu* pripovedko »U Žabarskom boku«, *Lepušičevu* »Slike iz Bosne« ter po jedno pripovedko prvih sedanjih romanopiscev *Eugena Kumičića* in *Šandora-Gjalskega*. V svoji zalogi, a udom »Maticu« po znižani ceni, izdá »Matica« »Cesarove komentare o galskom i gradjanskom ratu« v prevodu prof. *Petra Markoviča*; prvi del »Povjesti grčke književnosti« prof. *dra. Musiča*, in če bode mogla, tudi zvezek »Plutarbovih biografij«, ki jih prevaja prof. *Šenc*. Iz raznih ustanov v podporo pisateljem je nagradila »Matica« že omenjeno *Musičevu* »povjest grčke književnosti«, *Lepušičevu* »Slike iz Bosne« in prof. *dra. Maretiču* prevod Mickiewiczovega eposa »Pau Tadeusz«, o katerem še ni dognano, kakó in kdaj ga izdá »Matica«. V svoji zalogi izdá »Matica« letos tudi »Hrvatsku pjesmaricu«, za katero je prof. *Klaić* nabral in za jeden glas uredil nad sto najlepših popevk, starejših in novejših, ki so se nekdaj navdušeno prepevale po vseh hrvaških krajih, toda se sedaj pozabile, ker so jih izpodrinile nove umetne pesni za več glasov. Dobro došla tudi nam Slovencem! Ker bode leta 1892. »Matica Hrvška« slavila svojo petdesetletnico, premišlja odbor že sedaj, kako bi čim dostojneje praznoval ta god. Med drugim upa, da izide tedaj 1. zvezek »Sbornika hrvatskih narodnih pjesama«, ki ga že delj časa ureduje prof. *dr. Broz*. Delo je težavnejše, nego bi kdo mislil. Vseh pesmij je za kakih petdeset debelih knjig, toda izmed teh izbrati le naj-najboljše in najlepše ter jih urediti za deset knjig, to daje uredniku truda za več let. — Udov je štela »Matica Hrvška« 1890 leta 7.787, torej za 579 več nego prejšnje leto in več, nego kdaj prej. Dohodkov je imela 26.753 gld., od katerih je 22.539 gld. potrosila za knjige, 4.088 priložila glavnici, a 121 gld. vzela na račun za leto 1891. Vsega imenja ima »Matica Hrvška« 140.619 gld., in sicer je vredna hiša 60.000 gld., zaloga še nerazprodanih raznih knjig in muzikalij 14.500 gld., a 66.119 gld. ima v gotovini in državnih obveznicah. Od nabranih prineskov za Šenoin grobni spomenik je ostalo 538 gld., za katere bode umetnik *Reudić* še letos izklesal Šenoino poprse od marmorja, da se postavi na odličnem mestu v Zagrebu. Letos »Matica« tudi dozida svojo hišo in je v ta namen določila 24.000 gld. — V odbor so izvoljeni vsi dosedanji odborniki, katerim je obči zbor izrekel svoje popolno zaupanje.

»Miroslav i Bogoljuba.« — Kot XXIII. zvezek »Knjižnice za učitelje« je izdal »Hrvatski pedagogijsko-književni Sbor« prvi del klasiške povesti Pestalozzijeve »Lienhard und Gertrud«, katero je za národ hrvaški priredil *Konstantin Milan Harambašić*. Da je izšel jedino prvi del, prihaja od tod, ker so drugi déli iz večine prepleteni z refleksijami in izgublajo značaj pesniškega umotvora, zato jih nimajo niti mnoge nemške izdaje. Pestalozzijeva povest je izborna knjiga za preprosto ljudstvo, in hvalno bi bilo, ako bi izšla tudi v slovenskem jeziku, recimo med knjigami družbe sv. Mohorja. Sevéda bi jo bilo treba semtertjã nekoliko izpremeniti in prikrojiti našim potrebam, kakor jo je priredil tudi g. Harambašić gledé na hrvaško razmerje in sedanjo dóbo, zakaj povest je v marsičem zastarela. Učitelji hrvaški bodo izvestno radi sezali po nji, priporočamo jo pa tudi našemu učiteljstvu. Pisana je toli preprosto, da jo iz lahka umeje vsak izobraženi Slo-

venec, mimo tega ji cena ni visoka; broširan izvod namreč velja 90 kr., vezan 1 gld. Dobiva se pri »Hrvatskem pedagojsko-književnem Sboru« v Zagrebu.

Slepár Valvasor. — Veliko ime nepozabnega našega zgodovinarja Valvasorja je nekoliko let po njega smrti zlorabil slepár, ki se je potikal po nekaterih nemških mestih in napósled različnim dvorom razkrival dozdevne zarote. O početji tega slepárja, kateri si je poleg imena »Valvasor« nadeval tudi ime »Premegg« — pravega imena ni móči določiti — pripoveduje nam prav tako zanimiva kakor redka knjiga »Die Europäische Fama«, velik zbornik, kateri je izšel na Nemškem v minulem stoletji. Poročilo navedene knjige slóve v nje XVII. delu na stráni 262. i. sl. doslovno tako-le:

»*Valvasor*, ein Betrüger, welcher zu Breslau 1714 im Arrest gesessen, sich aber gehends (rasch) Franz Antoni *Premegg* von *Lemburg* einen *Edelman* aus *Krain* genennet. Dieser schrieb den 10. August 1714 zwei Schreiben aus Wien nach Hannover, ob (als) hätten zwei fingirte Franzosen St. Clou und St. Martin, einen gottlosen Anschlag gefasst, den damaligen Churfürsten zu Hannover, nunmehrigen König von Grossbritannien mit Gift aus dem Wege zu räumen.«

»Hievon gab dieser *Lemburg* dem Hofe im ersten Schreiben Nachricht und in einem anderen Briefe sendete er selbst das Gift hinach, um seine Delation desto glaubwürdiger zu machen, und mit solcher Entdeckung ein grosses Gratial (Belohnung) zu verdienen. Allein dieser erste Anschlag schlug fehl, weil man dem Lügner nicht glaubte oder doch ohne seinen Beitrag sich in Sicherheit zu halten getraute.«

»Solchem nach gieng der *Lemburg* über Frankfurt a. M. nach Breslau, *nahm* *dieselbst* *das Prädikat* (den Beinamen) *Valvasor* an und schrieb sub dato den 3. Dezember 1714 an *Königliche Majestät in Polen*, welchergestalt (dass) 2 Schwedische Offiziere *Cronsiern* und *Donstall* den Anschlag mit Gift wider S. Majestät concertiret. Weil nun sein Brief am polnischen Hofe mehr Argwohn erweckte, musste der Obrist und Generaladjutant von Gfug in Breslau nachforschen und bei solchem Zustand kam der *sogenannte Valvasor* den 20. Dezember 1714 in Arrest, worinnen er 1½ Jahre zubrachte und ihm (sich) selbst das grösste Unglück über Hals gezogen. Man hielt ihn in Verdacht, ob er etwann von Frankreich oder den englischen Kronprätendenten oder denen Schweden subornirt (angestiftet) wäre und liess ihn behörigermassen examiniren. Er leugnete aber, dass er *animum insidiandi* gehabt, bekannte, dass er nur damit betteln wollen und schickte an beyde hohe Potentaten (den Churfürsten von Hannover und den König von Polen) ein Deprecations (Abbitte)-Schreiben, hatte auch das Glück den 1. Februar 1715 aus der Gefängniß zu entkommen.«

»Jedoch bekam man ihn wieder beim Kopfe und da ist er am 20. Juli 1716 auf Allerhöchsten Kayserlichen Befehl nach Wien abgeführt worden, um künftig auf den Galeeren zu dienen, wohin sich solche Betrüger am besten schicken. Wiewol der Ruf erschollen, dass er unterwegs Mittel gefunden nebst einer Kuppel anderer Galeerenbuben sich der Fessel zu entschlagen und nochmalen davonzukommen.«

»Sonsten hat er sich vor (für) einen kaiserlichen Vasallen aus Krain ausgegeben, der unter dem jungen Prinzen *Vaudemont* als Feldjäger drei Jahre gelebt, nach dessen Tod unter seinem Regiment als Cornett und hierauf in Ungarn wider die Rebellen, unter dem *Steinville'schen* Cürassierregiment als Lieutenant und Generaladjutant gegen vier Jahr gedienet, er sei auch 1710 im April vom Römischen Kayser *Joseph* durch den damaligen Fürsten von *Lamberg* mit einer besonderen Depesche ganz allein nach *Barcellona* (zum Könige *Karl* von Spanien, nachherigen Kaiser *Karl VI.*) geschickt und ihm hievor durch den commandirenden General *Graf Guido* von *Starhemberg* und durch den Grafen von *Herberstein* Kayserlichen Vice-Kriegspräsidenten, alle Gnade versprochen